

ΣΤΗΝ ΜΠΙΕΝΑΛΕ ΤΟΥ ΒΟΡΡΑ

Λίγες εβδομάδες πριν από την Αθήνα, η **Θεσσαλονίκη** εγκαινιάσε τη δική της φιέστα τέχνης, η οποία προτείνει στον επισκέπτη να δει το πάντρεμα της καλλιτεχνικής έκφρασης με την πολιτική άποψη, μέσα από μια ασυνήθιστη βόλτα στην πόλη. Από τη Μαριλένα Αστραπέλλου.

Επισκέπτης στην Ανιοθήκη Γ του λιμανιού της Θεσσαλονίκης όπου φιλοξενείται «Το βασίλειο των τυφλών», η ανατρεπτική απόδοση των ισχυρών του κόσμου από τον Βρετανό Χιου Λοκ.

Στο άκουσμα της λέξης Μπιενάλε το μυαλό πηγαίνει αυτομάτως σε μια σημαντική διοργάνωση, ένα εικαστικό γεγονός μεγάλης εμβέλειας και ακόμη μεγαλύτερου εκτοπίσματος. Βλέπετε, η

Βενετία έχει θέσει ψηλά τον πήχη... Μολονότι η Ελλάδα μπήκε πρόσφατα στον χορό της πιο απαιτητικής διοργάνωσης, αποδεικνύει ότι, έστω και καθυστερημένα, συμμετέχει πολύ δυναμικά στο παιχνίδι. Στις 24 Μαΐου, λοιπόν, έγιναν τα εγκαίνια της 2ης Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης της Θεσσαλονίκης, με την παρουσία όλων των απαραίτητων στοιχείων που θα την καθιστούσαν αξιόπιστη και βαρύνουσα. Με πλουραλισμό στα μέσα έκφρασης, με περισσότερους από 200 καλλιτέχνες από 39 χώρες και με πλούσια σειρά εκθέσεων και εκδηλώσεων να πλαισιώνει το κεντρικό εικαστικό πρόγραμμα: φεστιβάλ Performance, έκθεση για τη σύγχρονη ζωγραφική στην Ελλάδα, εργαστήρια νέων καλλιτεχνών κ.ά.

Ωραία και ενδιαφέροντα όλα αυτά, όμως το ειδικό βάρος της διοργάνωσης βρίσκεται αλλού. Η Μπιενάλε της Θεσσαλονίκης κατεβάζει την τέχνη από το βάθρο του μοναχικού ελιτισμού, της ατέρμονης αυτοαναφορικότητας και της θεωρητικολογίας και την καθιστά προσήτη. Όχι απλοϊκή. Μεγάλο προσόν σε μια χώρα που πολύ συχνά αγαπάει να προκαλεί σύγχυση στους ανεπιτήδευτους φιλότεχνους. Ευτυχώς, οι τρεις επιμελήτριες της Μπιενάλε, η Συναγώ Τσιάρα, διευθύντρια του Κέντρου Σύγχρονης Τέχνης, συνεπικουρούμενη από την εξ Αργε- »

ντινής Γκαμπριέλα Σαλαγάδο, επιμελήτρια δημοσίων προγραμμάτων της Tate Modern, και τη Νιγηριανή Μπίσι Σίλβα, διευθύντρια του Κέντρου Σύγχρονης Τέχνης του Λάγος, χάραξαν διαφορετική πορεία.

Κατ' αρχάς, από τον τίτλο της μπιενάλε «Πράξεις: Τέχνη σε αβέβαιους καιρούς», που προσδιορίζει και τη θεματική της, εκδηλώνεται η πρόθεσή τους να συντονιστούν με το κλίμα της δύσκολης εποχής που διανύουμε. Και να εγείρουν ερωτήματα, ειλικρινή και ουσιαστικά, αναφορικά με την εγγενή αξία της

τέχνης: «Θα μπορούσε η εποχή της αβεβαιότητας να αποτελέσει την κατάλληλη στιγμή για την αναθεώρηση της τέχνης». Ή την πιο ουμανιστική προσέγγιση, «μπορεί η τέχνη να προσφέρει ένα παράθυρο ευκαιρίας στους αβέβαιους αυτούς καιρούς». Με την έμπνευση για τη θεματική της έκθεσης να προέρχεται από το βιβλίο του αγγλικού θεωρητικού Τέρι Ιγκλετον «Μετά τη θεωρία» και επομένως «την έμφαση να δίνεται στον συσχετισμό θεωρίας και πράξης», όπως εξηγεί η Σιραγκά Τσιάρα, οι απαντήσεις στα προαναφερθέντα ερωτήματα

αναζητήθηκαν στο έργο ετερόκλητων καλλιτεχνών, με κοινό παρονομαστή τη δημιουργία έργου που συμβάλλει στη διαμόρφωση πολιτικής άποψης.

Κατά δεύτερον, στο πλαίσιο της διάθεσης επαναπροσδιορισμού του ρόλου της τέχνης και του κοινωνικού ρόλου του καλλιτέχνη, τα έργα δεν εκτίθενται μόνο σε μουσεία και χώρους τέχνης αλλά σε πολλά κομβικά σημεία της Θεσσαλονίκης, 28 τον αριθμό. Δεν είναι η πρώτη φορά που συμβαίνει αυτό, όμως εφέτος η τέχνη αποϊδρυματοποιείται

1 Στη σειρά έργων «Ιστορίες αγάπης μικρές και μεγάλες» η Ουκρανή Αλα Γκεοργκίεβα, επιστρατεύοντας ένα υποδόριο χιούμορ, προσπαθεί να εξανθρωπίσει «πτεράτα» της Ιστορίας: ο Χίτλερ σε υποθετικό, τρυφερό ενσταντανέ με τη σύντροφό του. 2 Τα γραμματοσήμα της Ιρανής Τζίνος Ταγκτζαντέχ με ιρανούς διανοούμενους που κυνηγήθηκαν από το καθεστώς της Τεχεράνης. 3 Χαρακτηριστική σκακιέρα του Αργεντινού Λεόν Φεράρι. Φιλοξενείται στην Αγιορεπτική Εστία, η οποία ανοίγει για πρώτη φορά τις πύλες της σε μια εικαστική διοργάνωση.

BOB GALLERY

– στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό –, καθώς οι χώροι διεξαγωγής της ενσωματώνονται στον ιστό της πόλης, στο ιστορικό και στο εμπορικό κέντρο της, στη νοσητή γραμμή μιας απολαυστικής βόλτας.

Εντάξει, θα χρειαστούν περισσότερες από μία ημέρες για να ολοκληρωθεί αυτή η βόλτα. Η μπιενάλε ξετυλίγεται παράλληλα με τα πολιτισμικά στρώματα της πόλης, προσκαλώντας τον επισκέπτη να πραγματοποιήσει ένα οδοιπορικό ανάμεσα στην τέχνη και στην πόλη. «Είναι μια πρόκληση να ξαναδούμε τις σύνθε-

τες δομές της σύγχρονης πόλης και τα πολιτισμικά της στρώματα με διαφορετική οπτική» συνεχίζει η Τσιόρα. Αυτό το σκέλος των επιδιώξεων εκπροσωπεί πολύ εύγλωττα ο Μάριος Σπηλιόπουλος στο αντίλοιστάσιο του λιμανιού. Η εγκατάσταση «Ανθρώπων ίχνη» είναι μια σειρά από βίντεο με μαρτυρίες διαφορετικών ανθρώπων, κατοίκων της Θεσσαλονίκης. Μέσα από τις αφηγήσεις τους παρατίθενται τα πολιτισμικά στρώματα της πόλης και έρχεται στην επιφάνεια η ανάγκη για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και γνώσης.

Ο μεγαλύτερος όγκος του κεντρικού προγράμματος είναι συγκεντρωμένος στο λιμάνι. Στην Αποθήκη 13, στον θαυμάσιο χώρο των παλιών ψυγείων και στην εντυπωσιακή Αποθήκη Γ' όπου φιλοξενείται μεταξύ άλλων δουλειά του Βρετανού Χίου Λοκ, όπως «Το βασίλειο των τυφλών», με τις υπερμεγέθεις φιγούρες από πλαστικά ζωάκια, κομμάτια από κούκλες και όπλα-παιχνίδια. Είναι μια ανατρεπτική απόδοση των ισχυρών του κόσμου, «it's about power», όπως συνοψίζει ο «γαργαντουικός» Λοκ. Οι Αμερικανοί >>

4 Στιγμιότυπο από το έργο των Μέγκαν και Μάρεϊ Μακ Μίλαν, «The Listening Array».

5 Επισκέπτριες στα εγκαίνια ετοιμάζονται να μπουν στον χώρο όπου εκτίθεται δουλειά της Δέσποινας Μείμαρογλου.

6, 7 Το πριν και το μετά του «Κήπου της Νίν» του Κουβανού Ρενέ Φρανσίσκο: 17 συγκινησιακά φορτισμένα λεπτά που περνούν χωρίς να το καταλάβεις στην προβολή του βίντεο στο εσωτερικό του Μπέη Χαμάμ. **8** Μάλλον είναι προφανές από πού εμπνέεται ο Γιώργος Διβάρης το «Υπεροψία 2».

Μέγκαν και Μάρεϊ Μακ Μίλαν συμμετέχουν με το βίντεο «The Listening Array». Διαρκεί λιγότερο από δύο λεπτά αλλά κάτι σε τραβάει να το βλέπεις ξανά και ξανά: οι σχετικά βαριεστημένοι και ανοήσοι, εκ πρώτης όψεως, συνδαιτυμόνες ενός επίσημου δείπνου περιβάλλονται από μια πικκυλική κατασκευή από κυλινδρικούς σωλήνες στην εξωτερική της απόληξη απρόσκλητοι επισκέπτες παρατηρούν αμέτοχοι τα τεκταινόμενα υπό τη μουσική υπόκρουση ρωσικού επαναστατικού ύμνου του 19ου αιώνα. Το γεγονός ότι πρόκειται για τον γνωστό στους Έλληνες ύμνο που υιοθετήθηκε από την Αριστερά – «επέσπετε θύματα, αδέρφια εσείς, σ' άνιση μάχη κι αγώνα» – μάλλον εντείνει τη φόρτιση. «Θέλαμε να εκφράσουμε τη θλίψη που νιώθουμε για τη χώρα μας, η οποία δυστυχώς είναι υπεύθυνη για πολέμους» μας εξηγούσαν λίγο πριν από τα εγκαίνια της μπιενάλε οι δύο Αμερικανοί.

Στο κέντρο της πόλης και συγκεκριμένα στο Βιβλιοπωλείο του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης (MIET) ο Αργεντινός Λεόν Φεράρι εκθέτει τις σκακιέρες-πεδία μάχης με αντιπαραθέσεις του καλού και του κακού.

Στο Παζάρ Χαμάμ, στα Λουλουδάδικα, ο Κολομβιανός Οσβάλντο Μάσια εκθέτει «δέκα νότες για μια ανθρώπινη συμφωνία»: δέκα παραπετώσματα με μηχανισμό που τυλίγονται και ξετυλίγονται σχετικά αθόρυβα, αναδιδοντας στον χώρο δέκα αρώματα που έχουν βάση τις μυρωδιές από μαλλιά γυναικών διαφορετικών εθνικοτήτων.

Στο αίθριο του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού βρίσκεται το «Eucalyptus» της Μαρίας Λαϊζίδου, ένα μεταλλικό πέπλο, μια «ιπτάμενη συμφωνία αγέλων», που είτε ρίχνει τη σκιά του στο προαύλιο είτε πλαισιώνει τον ουρανό – εξαρτάται από το σημείο που το βλέπει κανείς. Μέσα στο μουσείο φιλοξενείται πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση καλλιτεχνών από τη Σερβία. Μεγάλο μέρος του κάτω ορόφου καταλαμβάνουν τα άκρως θελκτικά «σκαυπίδια» του Μρντζαν Μπάγιτς.

Στην Αγιορειτική Εστία, στο Μέγαρο Νεδέλκου, εντυπωσιάζει η αθόρυβη δουλειά της Ιρανής Τζίνος Ταγκατζαντέχ. Τα «Γράμματα που δεν έγραφα» είναι ψηφιακές εκτυπώσεις

στην πίσω πλευρά γραμματοσώμων, 13x13 εκ. Με τα γραμματόσημα, την «επίσημη μνήμη ενός έθνους», η 38χρονη καλλιτέχνης επιδιώκει να υποδηλώσει την πραγματικότητα, της οποίας έχει υπάρξει μάρτυρας. Και δεν έχει ουδεμία σχέση με το φολκλόρ που συχνά απεικονίζεται στα γραμματόσημα. Η πραγματικότητα της Ταγκατζαντέχ, αυτή που καταγράφει για να μην ξεχαστεί, είναι αυτή της εξόντωσης και του σιωπηλού θανάτου των πεφωτισμένων ανθρώπων της χώρας της...

Βέβαια, το από πού θα ξεκινήσει κανείς τη διαδρομή του στους χώρους όπου φιλοξενείται η μπιενάλε, καθώς και το πού θα καταλήξει είναι προσωπική υπόθεση. Τυχαία, η δική μου διαδρομή τελείωσε στο Μπέη Χαμάμ (Λουτρά Παράδεισος), ένα κτίριο του 1444, απογυμνωμένο από την παλιά του ιδιότητα. Στον χώρο της εισόδου, δυο οθόνες τοποθετημένες η μία απέναντι από την άλλη προβάλλουν τη δουλειά του Κουβανού Ρενέ Φρανσίσκο, δύο βίντεο με τίτλους «Ο κήπος της Νίν» και «A la casa de Rosa». Ο Φρανσίσκο επισκέφθηκε μια φτωχογειτονιά της Αβάνας και αναζήτησε τους ανθρώπους με τη μεγαλύτερη ανάγκη. Επειτα από συνεντεύξεις κατέληξε σε τρεις γυναίκες που ζούσαν σε άθλιες συνθήκες. Η 89χρονη Νίν, για παράδειγμα, ήθελε να έχει ξανά έναν κήπο για να περνάει τις μέρες της. Μέσα από μια διαδικασία επισκευών και αποκαταστάσεων, μέσω της οποίας μετέτρεψε τη Νίν «σε αντικείμενο τέχνης», ο Φρανσίσκο της τον έδωσε. Ο ίδιος κράτησε ένα πολύ φορτισμένο συγκινησιακά έργο, την αποτύπωση του χρονικού της «ανάπλασης». Και κατάφερε πολύ άμεσα, απερίφραστα και με πολύ δυνατό τρόπο αυτό στο οποίο αποσκοπεί η εφετηνή μπιενάλε: να δημιουργήσει «μια τέχνη που επανέρχεται στη ζωή, στην Πράξη»... ●

